

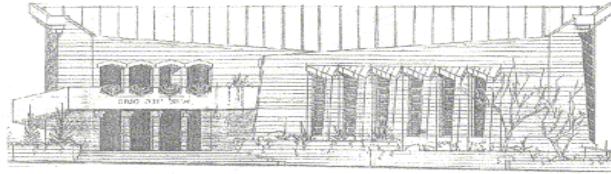
Ohel Yonah Menachem

Synagogue &
Community Center

Rabbi David Spektor

דוא"ל:

vaad@ohelyonah.com

אוהל יונה מנחם

בית כנסת
ומרכז קהילתי

הרב דוד ספקטור

אתר אינטרנט:

www.ohelyonah.com

תחילת הדיבור בניחום אבלים

שו"ת עם הרב דוד ספקטור, רב הקהילה

שאלה:

בניחום אבלים, יש לפעמים מצב מביך של שתיקה ארוכה, כשהאבל לא מתחיל לדבר והמנחמים מקפידים לא להתחיל לדבר לפניו, כנפסק בשלחן ערוך, יורה דעה סימן שעו, סעיף א: "אין המנחמים רשאים לפתוח, עד שיפתח האבל תחלה." "מה עושים במצב כזה?"

תשובה

כשאלתך שאל הרב אליעזר יהודה וולדינברג זצ"ל, בעל שו"ת ציץ אליעזר, בהערה ד' על הספר פני ברוך עמ' תעב: "הנה תמיד אני מקשה בזה, ורבים כמוני, כאשר הולכים לנחם אבלים ועל פי רוב אין האבל מתחיל לדבר כלום עד שמדובבים אותו, אי משום צערא דיליה (אם משום צער שלו, של האבל), ואי משום יראת הכבוד (כלפי הרב המנחם) וכדומה. ומבלי משים מתחילים תחילה בדיבור להביע השתתפות בצער ולדבר בשבחו של הנפטר, והרי זה נגד הלכה פסוקה, דאין חולק עליה?" והשיב וחדש שתי תשובות בדבר:

1. "וחשבתי להליץ על זה עפ"י ד' הלבוש בס' שע"י שם סע' א' שכותב להסביר טעמו של דבר, דאין המנחמין רשאים לפתוח עד שיפתח האבל תחילה. וז"ל: 'וטעמא דמסתבר הוא, כלומר שהוא מתחיל להראות צערו, שמצער מאד על מתו ואחר-כך מתחילים לנחמו, אבל מקודם אין שייך לנחמו, דשמא אינו מצער על מתו' עכ"ל."

ואם-כן זיל בתר טעמא (נלך לפי הטעם), וכל היכא (איפה) דמכירים שהוא כן מצטער, ומתוך צער ויגון אין באפשרותו לפתוח תחלה בדברים, אזי רשאים המנחמים לפתוח תחילה. לפי זה, אם רואים על פני האבל שהוא בצער על מתו, ונראה שבגלל זה הוא שותק, מותר למנחם להתחיל לדבר אתו דברי השתתפות בצער וניחום וכדומה. ומביא שם הציץ אליעזר מערה רב בזה של החזון איש זצ"ל: "החזון איש ז"ל, דכשהלך לנחם אבלים היה לפעמים פותח בדברים ראשון, לפני שהתחיל האבל, כשהבחין איך קשה לאבל לדבר מעוצר יגון ומיראת כבוד."

2. ועוד מחדש שם בעל ציץ אליעזר אפשרות אחרת: "עוד השבתי דיתכן שהדין הזה הוא רק בפתיחה ראשונה של ביאת המנחמים אצלו... אבל כל שהאבל פתח כבר תחלה לדבר בפני מנחמים, תו (עוד) המנחמים הבאים אחריהם אין צריכים כבר לחכות שיפתח האבל תחילה בדברים." זאת אומרת אם האבל כבר דבר אצל המנחמים הקודמים וכעת שותק, יכול המנחם שבא עכשיו להתחיל לדבר, אף שהאבל עכשיו שותק.

אמנם הרב שלמה זלמן אורבאך זצ"ל מצריך שהאבל מתחיל עם "קצת דיבור", כפי שמובא מעשה רב עליו בספר 'ועלהו לא יבול' ח"ב סע' 170: "הרב בא אלינו לניחום אבלים אחרי שאבי נפטר. אנחנו – האבלים – ישבנו בשקט ולא דברנו. אחרי כמה זמן יצאה אנחה מפיו של אחד מאיתנו. פתח הרב ואמר: גם אנחה (קרקצ') שהאבל מוציא מפיו נחשבת כאילו פתח בדיבור, וניתן כבר לפנות אליו ולדבר עימו."

לסיכום - הלכה למעשה

1. אין המנחמים יכולים לפתוח בדיבור, עד שהאבל בעצמו מתחיל לדבר.
2. אמנם אם רואים המנחמים על פני האבל שהוא בצער או שהוציא האבל מפיו איזו אנחה, מותר למנחמים להתחיל בדיבור, בדברי השתתפות בצער ובדברי ניחום.
3. אם אבל כבר דבר עם המנחמים הקודמים, מותר לאלה שעכשיו באים לנחם, לדבר עם האבל, אף שכעת האבל שותק.